T.C.
İstanbul
YENİ YÜZYIL
ÜNİVERSİTESİ

10. bilim günleri Kongresi

15-16 Nisan 2025

Bildiri Özet Kitabı

Editörler:

Arş. Gör. Berkay KARGILI
Arş. Gör. Fatma Zehra KÖSE
Arş. Gör. Funda Başak YILMAZ

ISBN: 978-625-99824-7-2

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
10. Bilim Günleri Kongresi
15-16 Nisan 2025

(SB-53) GAZAVÂT-I SULTAN MURAD'DA "SAY-" FİİLİNİN ANLAM ALANI

Mustafa Samet KUMANLI[1]

[1]*İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Eski Türkçe döneminde bazı fiillere kaynaklık eden ancak tek başlarına kullanılmayan fiil kökleri mevcuttur. Bu fiil kökleri "varsayımsal kök" olarak adlandırılır ve dilbilgisi kaynaklarında varsayımsal oldukları yıldız (*) ile işaretlenir. Eski Türkçedeki fiil köklerinden "*sa-" da bu türden varsayımsal bir köktür. "*sa-" fiil kökünün temel anlamları, "saymak" ve "düşünmek"tir. Türk dilinin tarihi seyri içerisinde bu temel anlamlardan hareketle fiilin yeni anlam alanları ortaya çıkmıştır. Sözcüklerin morfolojik özellikleri ile semantik özellikleri birbiri ile yakından ilişkili olduğu için söz konusu anlamsal değişimler morfolojik değişiklikler ile birlikte ortaya çıkmıştır. Morfolojik değişimler yeni biçimleri ortaya çıkarmıştır. Türk dilinin tarihsel dönemleri irdelendiğinde Eski Türkçe döneminden sonra Türklerin güneybatı yönlü göçlerinin sonucu olarak Anadolu'da oluşan siyasi durumun da etkisiyle Eski Anadolu Türkçesi dönemin ağız özelliklerine dayalı bir yazı dili olarak ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dil özelliklerinin metinlerde birlikte görüldüğü 15. yüzyılın ikinci yarısında ise sözcüklerdeki morfolojik ve semantik değişimler oldukça artmıştır. Söz konusu döneme ait anonim bir eser olan Gazavât-ı Sultan Murad, bu sebeple "*sa-" fiilinden türeyen yeni biçimler bakımından zengin bir kaynaktır. Bu çalışmada, II. Murad dönemindeki Varna ve İzladi savaşlarına ait anonim bir gazavatnâme olan Gazavât-ı Sultan Murad'da "*sa-" fiili ve yakın anlamlıları incelenmiştir. Söz konusu biçimlerin morfolojik ve semantik bakımdan özellikleri, kullanım bakımından farklı yönleri ve eş ve yakın anlamlıları irdelenmiştir. Eserde yer alan ilgili sözcüklerin Türk dilinin tarihi dönemlerinde, "*sa-" fiilinden türeyen diğer biçimler ile benzer ve farklı yönleri değerlendirilerek Batı Türkçesinde "*sa-" fiili ve türemişlerinin kullanım özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu sayede, varlığını Türkiye Türkçesine dek sürdüren "say-" fiilinin etimolojik gelişimi için de yeniden gözden geçirme imkânı doğmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sa-, Say-, Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Gazavatnâme.*